

“Les paraules que molesten han de ser protegides”

Daniel Gamper · Professor de Filosofia moral i política

Miquel Àngel Ballester

Divulgador de la filosofia

Daniel Gamper (Barcelona, 1969) és professor de Filosofia moral i política a la Universitat Autònoma de Barcelona. Les seves investigacions s'han centrat en l'àmbit de la Filosofia política, i especialment en l'estudi de les categories conceptuals que caracteritzen la democràcia i el liberalisme. Ha traduït obres d'autors com Nietzsche, Scheler i Habermas. Col·labora en diversos mitjans de comunicació com l'ARA i *La Vanguardia*. Ha escrit els llibres *La fe en la ciutat secular* (Trotta, 2014) i *Las mejores palabras* (Anagrama, 2019), guardonat amb el premi Anagrama d'assaig del 2019. Amb Gamper parlem del valor ètic i polític de les paraules, dels vincles entre opinió, democràcia i llibertat, de la lliure expressió i la censura.

En el vostre llibre *Las mejores palabras* manifestau una preocupació pel sentit de les paraules. Aquesta preocupació apunta sobretot a l'esfera pública i a la salut de la convivència i la democràcia?

En el llibre em preocupo de la salut de les democràcies a causa del fet que les paraules que circulen principalment són aquelles que estan sotmeses al mercat, el poder i la demagògia. El repartiment poc equitatiu de les paraules públiques suposa una greu amenaça per a la igualtat dels ciutadans i la democràcia.

Cada vegada és més difícil mantenir un diàleg racional? Hi ha massa renou de fons? Ens manca silenci, temps i espais per pensar i mantenir diàlegs interiors i amb els altres? Avui en dia, hi ha molta gent que s'apunta a religions *new age* i surt als boscos a meditar i buscar silenci. És probable que les vides urbanes tinguin un component de nerviosisme que no afavoreixi el desplegament en llibertat de totes les potencialitats humanes, tampoc ajuda al desenvolupament personal

el fet de viure envoltats de misatges superflus i banals.

Les democràcies exigeixen tenir una opinió política. Quins problemes veis en l'exigència moral d'haver de tenir una opinió política i haver de fer-la pública?

En la nostra societat no és fàcil tenir una opinió política perquè és difícil identificar les persones i els discursos que poden donar forma a les pròpies idees i modificar el que pensem. Quan els discursos s'amunteguen sense cap tipus de jerarquia, no és gens senzill identificar les fonts d'autoritat ni tampoc les persones que poden ajudar a formar la pròpia opinió política.

Malgrat aquesta obligació d'opinar, es manté el tabú de parlar del vot perquè s'afirma que és secret.

En la meua joventut, quan em vaig començar a interessar per

la política, la democràcia espanyola començava a fer les primeres passes i se sentia que el vot era secret i que no es podia demanar a qui havies votat. Tot això es deu a un malentès. Que el vot sigui secret no vol dir que sigui el teu secret, significa que l'Estat no pot exigir-te que diguis quin és el sentit del teu vot. Però naturalment que es pot preguntar pel vot i que és saludable fer-ho.

El silenci podria interpretar-se com una forma d'autocensura i tolerància? Estau a favor del silenci tolerant que s'usa per evitar parlar d'allò que divideix els parlants?

Evitar parlar d'allò que divideix els parlants pot ser una estratègia útil per aconseguir la coexistència pacífica en determinades situacions socials extremadament conflictives.

Estau d'acord amb Orwell en entendre la lliure expressió com la principal garantia que permet pronunciar públicament paraules que molesten algú?

És obvi que la majoria de les paraules que es pronuncien públicament no necessiten ser tutelades. Però hi ha paraules que molesten algú, les paraules que molesten han de ser protegides. Cal protegir aquell que vol parlar públicament sempre que faci un ús legítim de les paraules i no estigui difamant o calumniant ningú.

En el debat sobre la llibertat d'expressió, en quin extrem us posicionau? Sou partidari d'aplicar un criteri llibertari o de censurar determinades opinions, especialment aquelles que es manifesten sobre fets històrics dolorosos com l'Holocaust i el terrorisme?

Hem d'estar atents a qualsevol repressió de la llibertat d'ex-

pressió, perquè la llibertat de manifestar el propi pensament no és un regal que prové de Déu, sinó que és una conquesta humana complexa que en qualsevol moment pot desaparèixer. Cal estar atents i denunciar algunes limitacions que les democràcies occidentals estan posant a la llibertat d'expressió. Si no es demostra que existeix un dany, és il·legítim prohibir la llibertat d'expressió. El problema és que el dany es pot construir.

Està justificat limitar la lliure expressió per evitar ferir sentiments religiosos? Som lliures de fer bromes i acudits sobre qualsevol tema encara que ofengui algú?

Fer bromes grolleres sobre religió s'ha fet sempre, el problema apareix quan aquests acudits tenen una difusió massiva i arriben a una gran quantitat de persones. Ens hauríem de plantejar quina mena de regulació s'hauria d'aplicar a un món hiperconnectat. Quant a la qüestió de si podem fer broma sobre qualsevol cosa, jo diria que, de vegades, deixam de fer bromes per evitar ferir algú que comparteix la nostra pròpia taula i que això no és autocensura, sinó una manera d'entendre que el joc de riure en comunitat té gràcia quan tothom hi participa.

Quines condicions s'han de donar perquè les idees circulin lliurement?

S'ha de donar igualtat i seguretat a les persones perquè sentin que no poden ser castigades per allò que diuen o pensen. També han d'existir canals que recullin allò que passa horitzontalment i que aconseguixin travessar els filtres socials i esdevenir una part integrant del procés legislatiu.

S'ha convertit la justícia en un obstacle per a la crítica i la lliure circulació d'idees i pensaments?

En el context europeu, es fan servir eines judicials per desactivar l'adversari polític. Quan els jutges entren a decidir sobre els límits de la llibertat d'expressió, poden contribuir a desactivar políticament una determinada tendència social.

Té futur el periodisme entès com una activitat que cerca la veritat?

No ho sé, però m'agradaria molt viure en un món en què el periodisme cerqués la veritat.

Per acabar, us volia demanar com es pot recuperar el valor ètic i polític de les paraules.

No puc oferir receptes, però de vegades hi ha paraules que ressonen amb una força i una intensitat que ens duen més enllà del seu sentit comunicatiu i que ens fan adonar del misteri que som, com les paraules de la poesia i les que pronuncien els nens.♦

“

S'ha de donar igualtat i seguretat a les persones perquè sentin que no poden ser castigades per allò que diuen o pensen

